

Gibanje MLADI RAZISKOVALCI KOROŠKE
(Področje: SLOVENŠČINA)

ŠPORHERT ali ŠTEDILNIK
Nemške besede v podgorski govorici

Avtor: Jasmina Andrejc

Mentor: Irena Rubin Smolar, prof.

Kraj in leto izdelave: Podgorje pri Slovenj Gradcu, 2016/17

Šola: Osnovna šola Podgorje pri Slovenj Gradcu

KAZALO

1. UVOD	1
2. JEDRO	2
2.1 Pogled v preteklost	3
2.2 Narečje nas bogati	3
2.3 Germanizmi	4
2.4 Narečje danes	5
3. EMPIRIČNI DEL	6
3.1 ANKETA (učenci)	6
3.2 ANKETA (odrasli)	9
3.3 Besede, ki jih je poznalo najmanj anketirancev	12
3.3.1 MUŠTER = vzorec	12
3.3.2 KRISPAN = božično drevesce.....	13
3.3.3 PRIF = pismo	14
3.3.4 AJFERZIHTIH = ljubosumen	15
3.3.5 ARCNIJA = zdravilo	16
3.4 Besede, ki jih je poznalo največ anketirancev	17
3.4.1 ŠTANGA = drog	17
3.4.2 ŠNICL = zrezek.....	18
3.4.3 PIR = pivo	19
3.4.4 ŠTRUDL = zavitek	20
3.4.5 NUDLČ = rezanec.....	21
4. ZAKLJUČEK	23
5. VIRI IN LITERATURA	24
6. PRILOGE	26

Kazalo tabel, stolpičnih diagramov in slik

Tabela 1: Spol - učenci	6
Tabela 2: Ali uporabljaš narečne izraze, ki izvirajo iz nemščine?	6
Tabela 3: Kako pogosto jih uporabljaš?	7
Tabela 4: Se v šoli učiš nemščine?	7
Tabela 5: Kako dolgo se že učiš nemščine, če se je?	8
Tabela 6: Ti je znanje narečja pomagalo pri učenju nemščine?	8
Tabela 7: Spol - odrasli	9
Tabela 8: Ali uporabljate narečne izraze, ki izvirajo iz nemščine?	9
Tabela 9: Kako pogosto jih uporabljate?	10
Stolpični diagram 1: Učenci - <i>mušter</i>	12
Stolpični diagram 2: Odrasli - <i>mušter</i>	12
Stolpični diagram 3: Učenci - <i>krispan</i>	13
Stolpični diagram 4: Odrasli - <i>krispan</i>	13
Stolpični diagram 5: Učenci - <i>prif</i>	14
Stolpični diagram 6: Odrasli - <i>prif</i>	14
Stolpični diagram 7: Učenci - <i>ajferzihtih</i>	15
Stolpični diagram 8: Odrasli - <i>ajferzihtih</i>	15
Stolpični diagram 9: Učenci - <i>arcnije</i>	16
Stolpični diagram 10: Odrasli - <i>arcnije</i>	16
Stolpični diagram 11: Učenci - <i>štanga</i>	17
Stolpični diagram 12: Odrasli - <i>štanga</i>	17
Stolpični diagram 13: Učenci - <i>šnicl</i>	18
Stolpični diagram 14: Odrasli - <i>šnicl</i>	18
Stolpični diagram 15: Učenci - <i>pir</i>	19
Stolpični diagram 16: Odrasli - <i>pir</i>	19
Stolpični diagram 17: Učenci - <i>štrudl</i>	20
Stolpični diagram 18: Odrasli - <i>štrudl</i>	20
Stolpični diagram 19: Učenci - <i>nudlč</i>	21
Stolpični diagram 20: Odrasli - <i>nudlč</i>	21

POVZETEK

Za temo raziskovalne naloge sem se odločila, ko sem slišala, kako govorita moja babica in mama. Večkrat sem ju morala povprašati o pomenu določene besede. Ko sem v šoli uporabila neko narečno besedo, npr. ajferzihtih (ljubosumen), sem opazila, da nekateri sošolci niso vedeli, o čem govorim.

Namen te naloge je, da prikaže zmanjšanje uporabe in znanja narečnih besed med mladimi. Zato sem se odločila, da bom na naši šoli izvedla anketo. Napisala sem jo in razdelila. Ko sem pregledovala rešene ankete, sem ugotovila, da se samo zmanjšanje znanja besed dejansko vidi že na prvi pogled. Ko sem dobila še rešene ankete odraslih, se je ta razlika še znatno povečala.

Branje literature me je pripeljalo do spoznanja, kako se je v preteklosti razvijalo narečje in na kakšen način se je v slovenski jezik vpletlo toliko različnih germanizmov ter kateri so ti germanizmi.

Narečje pa ni uporabno le doma, ampak tudi v šoli oz. življenju, npr. če se učimo nemščino in pozabimo besedo, nam na pomoč priskoči narečje.

KLJUČNE BESEDE: koroško narečje, Podgorje, germanizem, mlajša/starejša generacija.

ABSTRACT

The theme of my research paper was defined when I overheard my grandmother and my mother speaking to each other in a carinthian dialect. On several occasions I had to ask about the meaning of a certain word. When I used a dialectical word in school, for example: "ajferzihtih" (jealous), I noticed that some of my school friends did not understand me.

The purpose of this research paper is to show the reduction of usage and understanding dialectical words among young people. That was the reason I decided to write and hand out a questionnaire. As I was looking through the answers I discovered that the decrease of understanding such words can be seen at first sight. When I received the questionnaire answers from adults, the difference in knowledge increased significantly.

Reading different literature about this topic led me to a discovery how a certain dialect has developed in the past and the way how a lot of different germanicisms have incorporated in the Slovenian language. Dialect is not used only within families, but also in everyday school life, for example, when learning German language, if we forget a German word, we can use a dialectal word instead.

KEY WORDS: carinthian dialect, Podgorje, germanicism, younger/older generation

1. UVOD

Nekega dne sta se mama in moja babica pogovarjali. Poslušala sem njun pogovor in opazila, da sta uporabili kar nekaj narečnih besed. Nekatere od njih sem prepoznala, npr. šporhert in pir. Nekaterih pa ne, npr. ajferzihtih, prif... Večkrat sem povprašala, kaj katera beseda pomeni in tako sem se učila novih besed. Ko pa sem naslednji dan v šoli rekla, da je sošolec ajferzihtih (to pomeni ljubosumen) in omenila, da smo dobili nov šporhert, sem opazila, da nihče od mojih sošolcev ni poznal besede ajferzihtih, medtem ko so prav vsi ugotovili, da smo dobili nov štedilnik. Tako sem se domislila naslova in teme te raziskovalne naloge. Čeprav v anketi in sami vsebini te naloge nimam omenjene besede štedilnik, je tudi ta beseda zelo pomembna za naše narečje, namreč pozna jo prav vsak pravi Podgorčan.

Ko smo pri nemščini pisali test in sem katero besedo pozabila, sem se hitro spomnila narečne besede, saj sta si nemška in narečna beseda zelo podobni, in zapisala pravilen odgovor.

Na internetu in v knjižnici sem poiskala knjige in spletne strani, s katerimi sem si pomagala pri pisanju teoretičnega dela. Nato sem napisala hipoteze in jih poskušala uresničiti. Kasneje pa sem zasnovala ankete in jih razdelila. Ko sem preštela ankete, sem naredila grafe in nazorno prikazala upad uporabe narečja. Ko pa sem opravila vse to, sem se lotila pisanja zaključka.

Zastavila sem si sledeče hipoteze.

Hipoteza 1:

Predvidevam, da mlajša generacija pozna manj narečnih besed kot starejša.

Hipoteza 2:

Predvidevam, da starejša generacija bolje pozna narečno besedje.

Hipoteza 3:

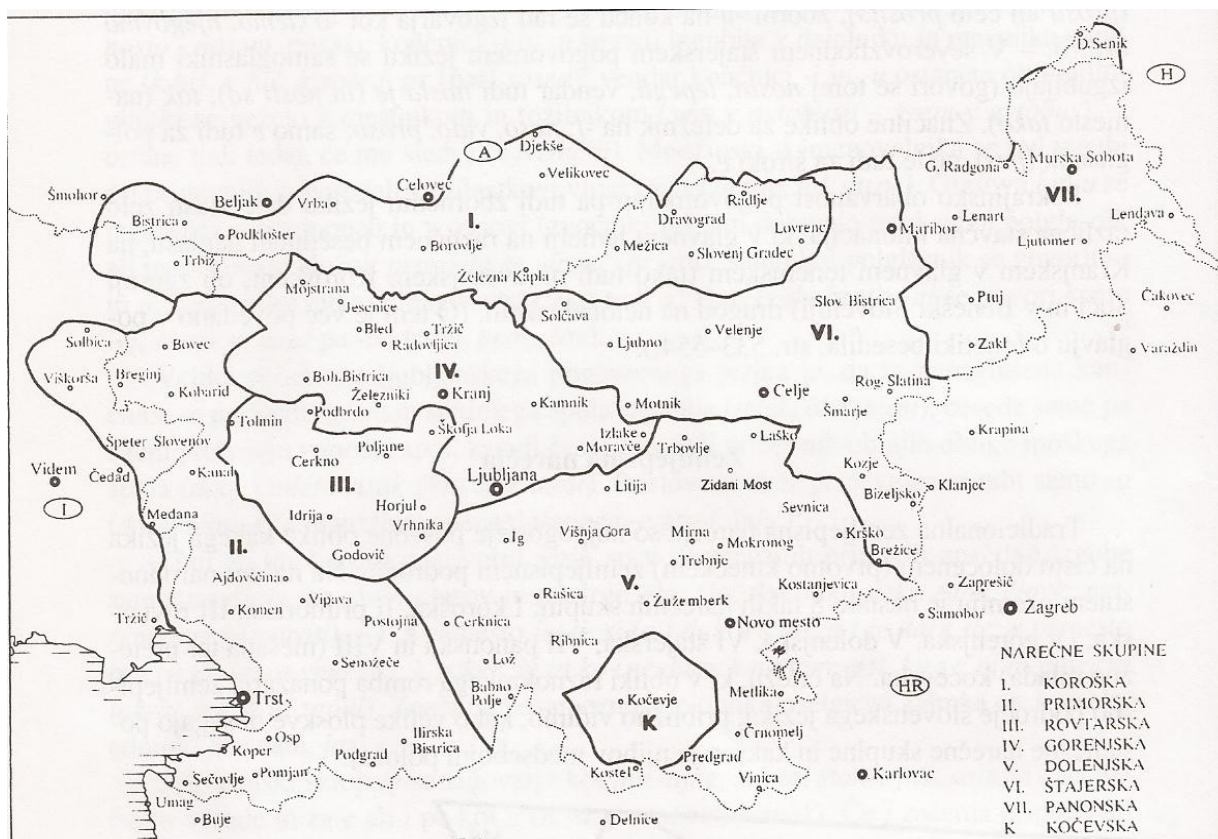
Predvidevam, da je znanje narečja starejšim pomagalo pri učenju nemščine.

Hipoteza 4:

Predvidevam, da učencem, ki obiskujejo nemščino, pri učenju tega jezika pomagajo narečne besede.

2. JEDRO

Slovenski jezik ima okoli 50 narečij in govorov, med njimi tudi naše koroško narečje s svojo značilno glasovno podobo. Govorimo ga na območju Koroške, kamor spada tudi Podgorje. »Knjižni jezik je najvišja in najbolj uzaveščena zvrst slovenskega jezika. V slovenščini poznamo strogo (zborna) in manj strogo (knjižno pogovorna) vrsto slovenščine. Knjižni pogovorni jezik je neknjižna socialna zvrst jezika, ki se najbolj kaže v uporabi sponoženk zlasti iz germanskih in romanskih jezikov.« (Slovenski pravopis 2001, str. 125)

Slika 1: Narečne skupine

Vir: TOPORIŠIČ, Jože. Slovenska slovnica

2.1 Pogled v preteklost

Slovani so si priborili območje današnje Koroške. Nastala je država Karantanija s slovansko kulturo in jezikom. Voditelja je izvolilo ljudstvo, kasneje pa je to pravico izgubilo. Pozneje je bila knezova oblast dedna. Novemu knezu so s posebnim obredom, imenovanim ustoličevanje, izročili oblast. Obred ustoličevanja je leta 1414 že potekal v tedanji slovenščini. Zaradi napadov so Karantanci za pomoč prosili Bavarce. Ti so jim pomagali, v zameno pa zahtevali, da priznajo bavarsko nadoblast. Franki so nedolgo pred tem premagali Bavarce. Tako so morali Bavarci, kot tudi Karantanci, pod tujo frankovsko oblast. S tem se je začela germanizacija. V nemškem cesarstvu in v avstrijskih deželah se je slovenski jezik ohranil v južnem delu cesarstva. Velik del slovenskega prebivalstva pa se je asimiliriral z nemškim. Ob narodnostnih mejah so nastala jezikovno mešana območja. Z razvojem in tehničnim napredkom smo za novosti najprej poznali in uporabljali nemška imena in šele nato slovenska. Z reformami Marije Terezije smo bili Slovenci primorani obiskovati pouk nemščine, kar je pripomoglo k dodatni germanizaciji slovenskega jezika. Uradni jezik v šolah, v uradih in marsikje tudi družabnem življenju je bil nemški. Skozi celotno obdobje zgodovine je Slovenijo spremljal nemški jezik.

Slovenija se je kasneje pridružila Republiki Jugoslaviji. Ker pa je dobila mejo, ki je ločevala Avstrijo in Slovenijo in ni bilo več tega vpliva na slovenski jezik, se je znanje nemških besed še ohranjalo, vendar počasi zamira.

2.2 Narečje nas bogati

Jože Toporišič v Slovenski slovnici leta 2000 navaja, da se »slovenskega zbornega jezika človek skoraj nikoli (oz. le redko) ne nauči kot maternega jezika.«. Se pravi, da je človekov prvi jezik oz. materinščina narečje. Šele v šoli in ko odraste, ter posluša radio in gleda televizijo, se sreča z slovenskim zbornim jezikom.« (Toporišič, 2000, str.15)

Kot poudarja Anton Trstenjak, človeku jezikovna govorica »ni dana že z rojstvom in naravnim gonom (instinktom), kakor je živalska, temveč se je mora šele naučiti. /.../ Živa govorica je pač mnogo več kot vsota vseh slušnih dražljajev (fonetično) in vseh besed v slovarju (leksikonu) ter vseh pravil v slovnici (sintaksi): je izraz in posrednik medčloveških odnosov. /.../ v živi govorici se izraža celotna človekova osebnost.« (Trstenjak, 1989, str. 26-27)). Naredili so tudi raziskavo, ki je dokazala, da lahko človek prepozna osebo, ki je ni srečal ali videl že nekaj let, le po njenem glasu, pa tudi, če oseba šepeta.

Karel Gržan je zapisal, da je »zborni jezik določenega naroda nedvomno živa govorica, vendar pa je v primerjavi z narečnim govorom preveč uradna, premočno privzdignjena iz

preproste pristnosti in zato prikriva tisto izrazitost, v kateri se razodeva značaj prebivalcev določenega območja. /.../ Prav tako bi lahko govorili o srčnosti, izpod katere smo rojeni in ki k nam zazveni v domači narečni govorici, ki nas izvabi iz molka in joka v medsebojno besedno sporazumevanje in ki jo šele kasneje (običajno v procesu šolanja) priredimo v zborna besedovanja.« (Gržan, 2016, str. 67)

Akademikinja Zinka Zorko je prepričana, da bodo tudi sedanji učitelji »pomagali otrokom od narečja h knjižnemu jeziku, ne da bi njegov jezik podcenjevali, imeli za nekaj slabšega nižjega. /.../ Knjižni jezik je povezovalni element, edini, ki nas dela evropsko primerljive, narečje pa je izjemno bogastvo. /.../ Zavest pripadnosti jeziku je izjemno močna, zlasti pri Korošcih, Prekmurcih, Prlekih in tudi Štajercih.« (Zorko, 2015).

Govor naše vasi spada v mežiško narečno skupino (koroško narečje), in sicer na obrobje.

2.3 Germanizmi

V Enciklopediji slovenskega jezika Jože Toporišič germanizem opredeli kot »1. iz nemščine prevzeto jezikovno prvino, zlasti v besedno in v knjižno normo nesprejeta, *ketna*. 2. iz nemščine prevzeta prvina sploh – sopomenka nemčizem.« (Toporišič, 1992).

Pojavljajo se zaradi večstoletnih stikov z nemščino, ki ga je uporabljala takratna upravopolitična oblast. Skupaj z ohranjanjem avstrijske meje se je ohranjal tudi fizični stik med obema jezikoma in se ni prekinil niti do danes (Stramljič Breznik, 2004).

Bogastvo slovenskih narečij in hkrati germanizmov se izgublja zaradi hitrega razvoja in spremembe načina življenja. Govoreče narečno besedje se objavlja v narečnih slovarjih ali zapisih narečnih besedil. (Benko, 2016)

Naše narečje se ohranja v spletnem narečnem slovarju Narečna bera. Glede na to, da je v slovarju zapisanih le 6 besed od 30, ki sem jih uporabila v anketi (*štanga*, *pegajzl*, *putr*, *pavr*, *premzati*, *podn*), bi bilo zaželjeno, da se napišejo še preostale narečne besede, da se ne bi pozabile.

2.4 Narečje danes

Mladi večino časa preživijo pred televizorjem, telefoni, igrkami, kjer so pogosteje v stiku z angleščino kot nemščino. Poslušajo večinoma angleške pesmi in tako usvajajo ta jezik. Menim, da tudi preko *facebooka* in ostalih strani uporabljajo večinoma slovenščino, angleščino, narečja pa zelo malo. Posledica tega pa je tudi vedno slabše poznavanje narečnih besed, saj se te ne uporabljajo več tako pogosto. Kot pravi pregovor »vaja dela mojstra« se lahko tudi znanje narečja izgubi, če ga ne ali le redko uporabljamo.

Kljub vsemu se je nekaj besed še ohranilo in te lahko nam mladim pomagajo pri učenju nemščine, saj so nam besede poznane, paziti moramo le še na natančno izgovorjavo. Zgodí se tudi, da se same besede ne spomniš kar takoj. Skratka, če znaš narečje, si takoj v prednosti, tudi pri sami izgovorjavi nemščine. Učenje je tako bolj hitro, zanimivo in učinkovito.

3. Empirični del

3.1 ANKETA (učenci)

Na naši šoli in v Podgorju ter njegovi okolici (Šmiklavž, Vodriž ...) sem anketirala učence in odrasle, da bi dokazala, da mlajša generacija, npr. šolarji, manj uporablja narečne besede. Izmed v anketi ponujenih 30 narečnih besed sem podrobno analizirala 5 najmanj poznanih in 5 tistih, ki jih je večina poznala.

Na šoli sem anketirala 45 učencev. Od teh 45 šolarjev jih je bilo **24 moškega spola** in **21 ženskega spola**.

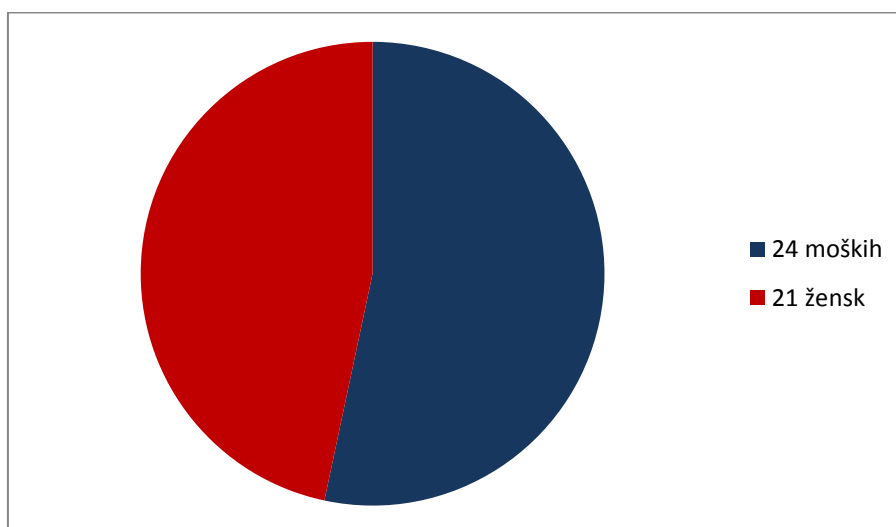

Tabela 1: Spol - učenci

1. Ali uporabljaš narečne izraze, ki izvirajo iz nemščine?

40 učencev uporablja narečne izraze, 5 šolarjev pa narečnih izrazov ne uporablja.

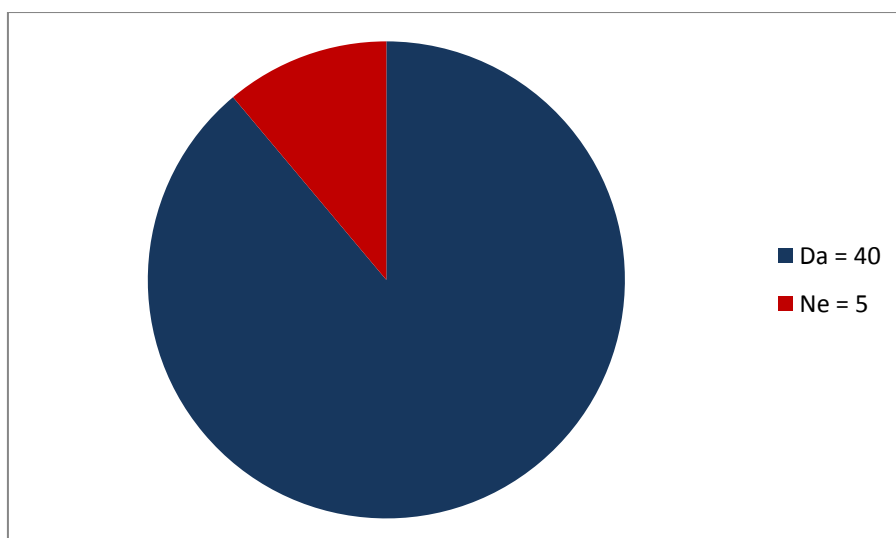

Tabela 2: Ali uporabljaš narečne izraze, ki izvirajo iz nemščine?

2. Kako pogosto jih uporabljaš?

16 šolarjev narečne izraze uporablja zelo pogosto, 24 redko in 5 učencev nikoli.

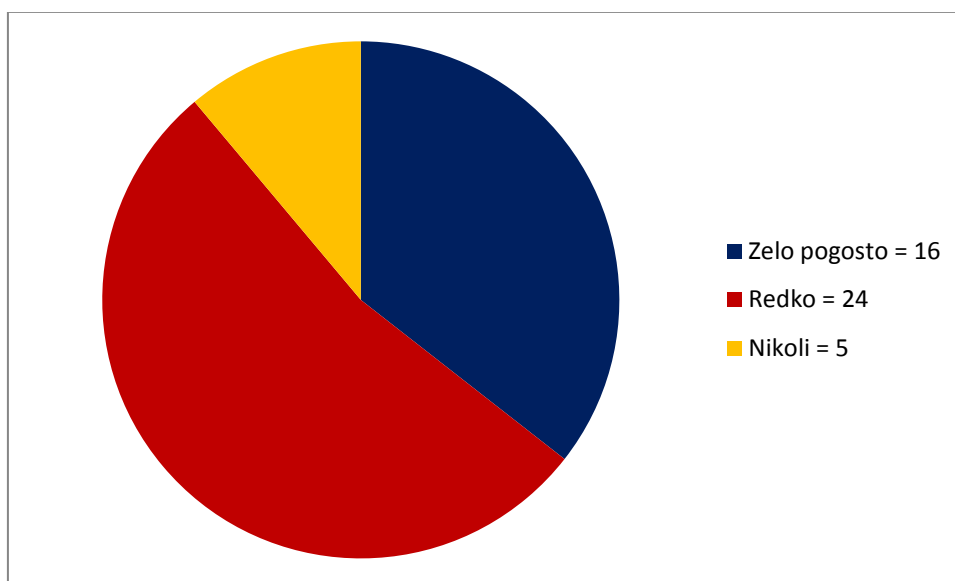

Tabela 3: Kako pogosto jih uporabljaš?

3. Se v šoli učiš nemščine?

21 učencev se uči tujega jezika nemščine, 24 pa se nemščine ne uči.

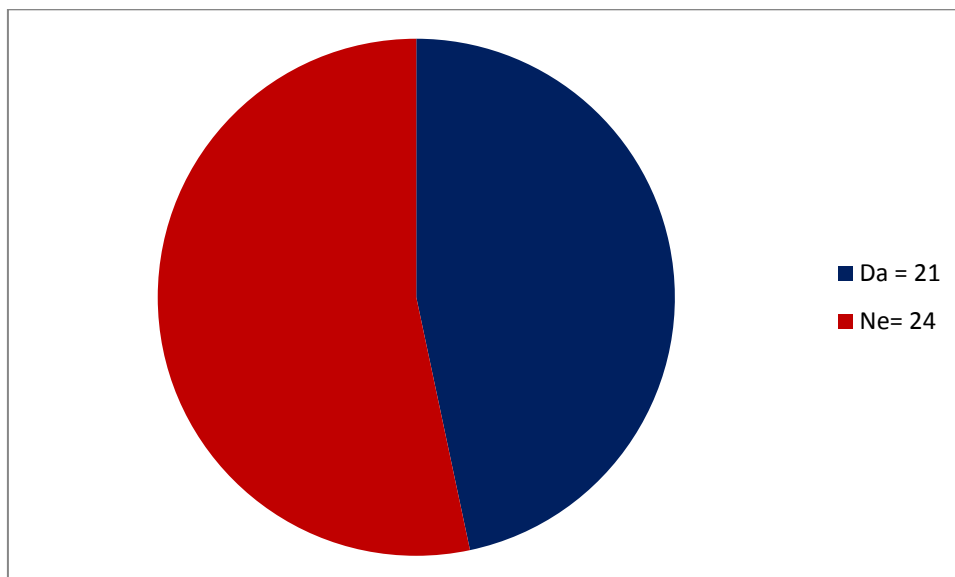

Tabela 4: Se v šoli učiš nemščine?

4. Kako dolgo se že učiš nemščine, če se je?

Od 21 učencev, ki se učijo nemščino, se eno leto nemščine uči 6 šolarjev, dve leti 8, več let pa nemščino obiskuje 7 učencev.

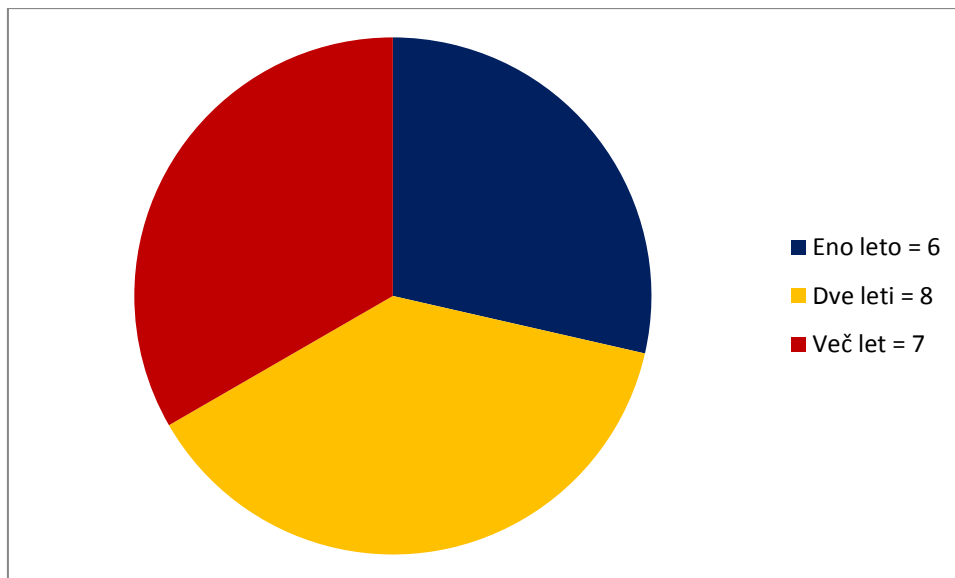

Tabela 5: Kako dolgo se že učiš nemščine, če se je?

5. Ti je znanje narečja pomagalo pri učenju nemščine?

Od 21 šolarjev, ki se učijo oz. so se učili nemščine, je znanje narečnih besed pomagalo 20 šolarjem in le enemu znanje narečja ni pomagalo.

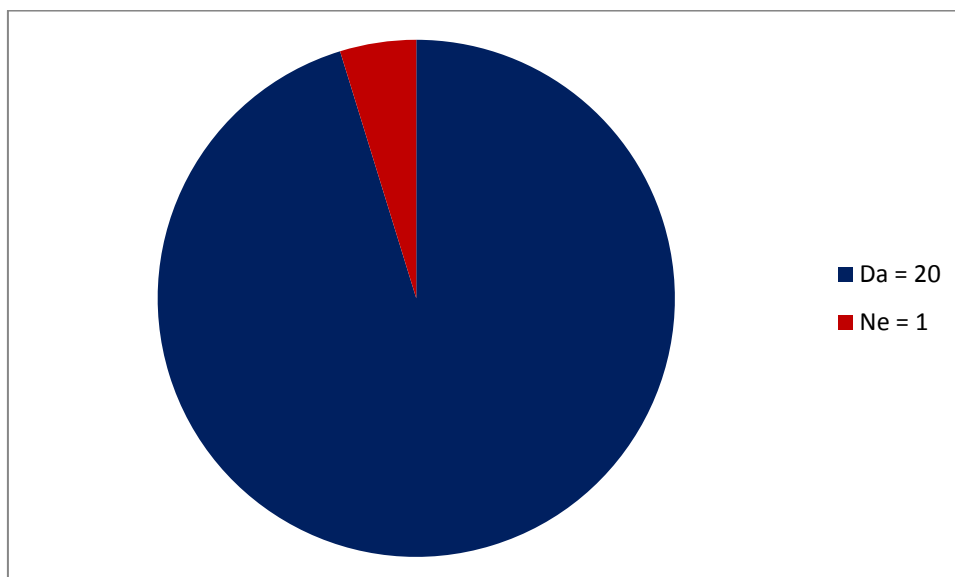

Tabela 6: Ti je znanje narečja pomagalo pri učenju nemščine?

3.2 ANKETA (odrasli)

Anketirala sem 45 odraslih, starih nad 30 let. Anketa je bila malo drugačna.

Anketo je izpolnilo 45 odraslih, starejših od 30 let. Od tega je bilo **14 moških** in **31 žensk**.

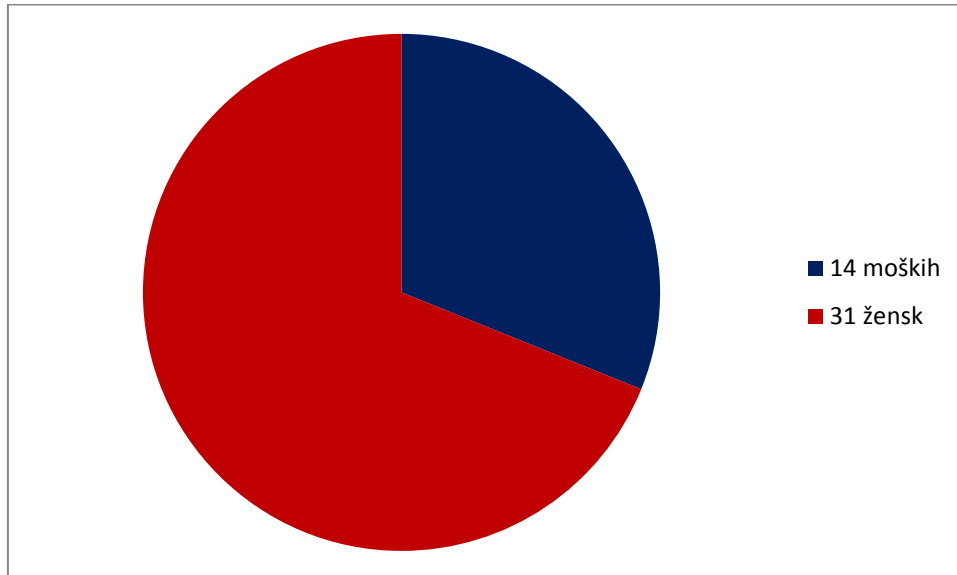

Tabela 7: Spol - odrasli

1. Ali uporabljate narečne izraze, ki izvirajo iz nemščine?

44 anketirancev uporablja narečne izraze, 1 pa je na to vprašanje odgovoril z ne.

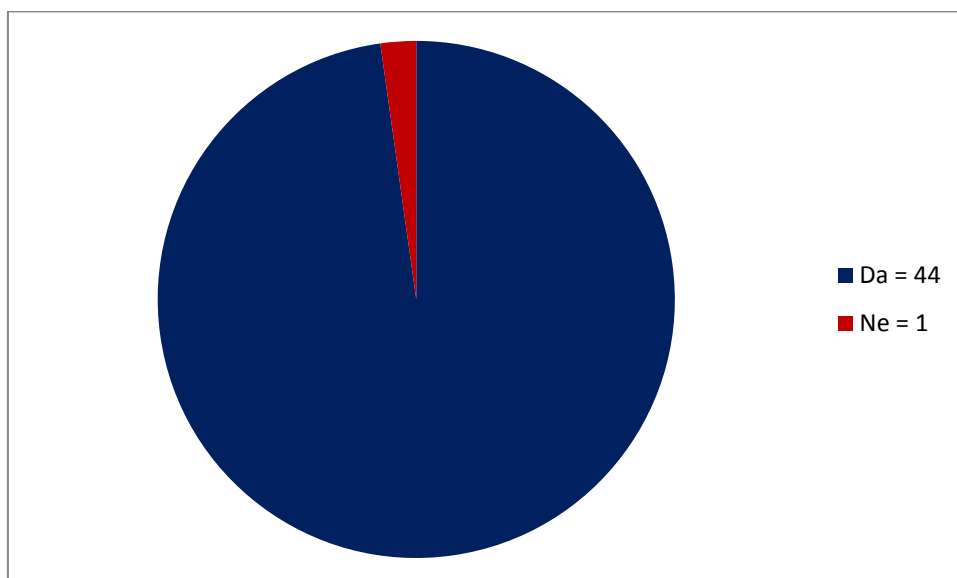

Tabela 8: Ali uporabljate narečne izraze, ki izvirajo iz nemščine?

2. Kako pogosto jih uporabljate?

14 odraslih narečne besede uporablja zelo pogosto, 30 redko in 1 nikoli.

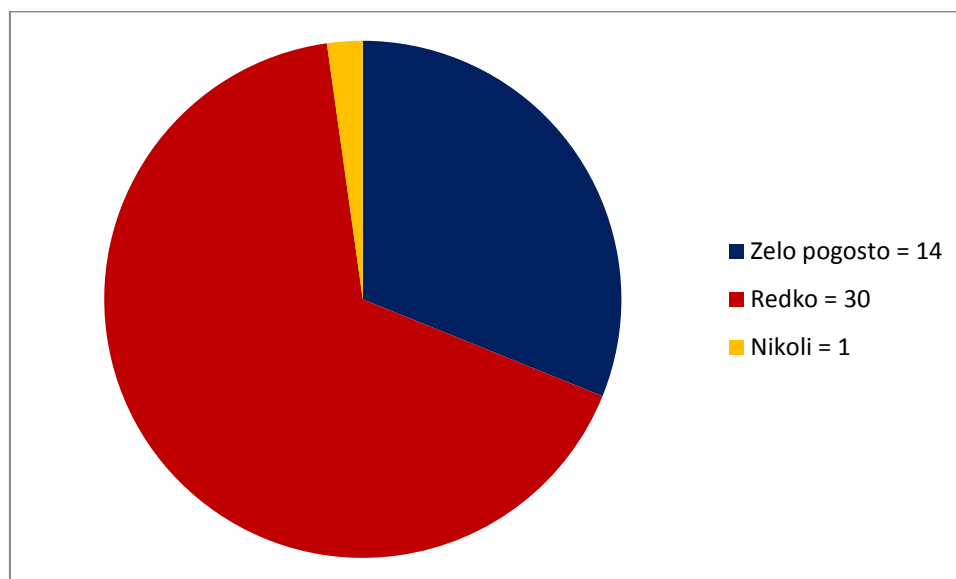

Tabela 9: Kako pogosto jih uporabljate?

3. Ste se kdaj učili nemščine?

20 odraslih se je učilo nemščino, 25 odraslih pa se nemščine ni učilo.

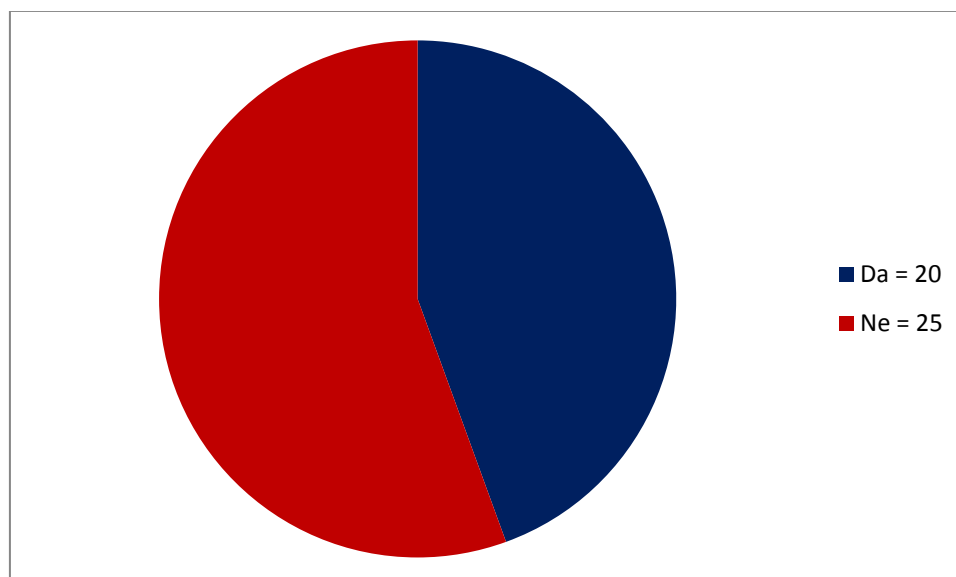

Tabela 10: Ste se kdaj učili nemščine?

4. Kje ste se učili nemščine, če ste se je?

V osnovni šoli so se nemščino učili 4 odrasli, v srednji šoli 18, na višji šoli 3, na fakulteti se nemščine ni učil nihče. Tečaje so obiskovali 4 starejši, drugje pa se je nemščino učil le eden.

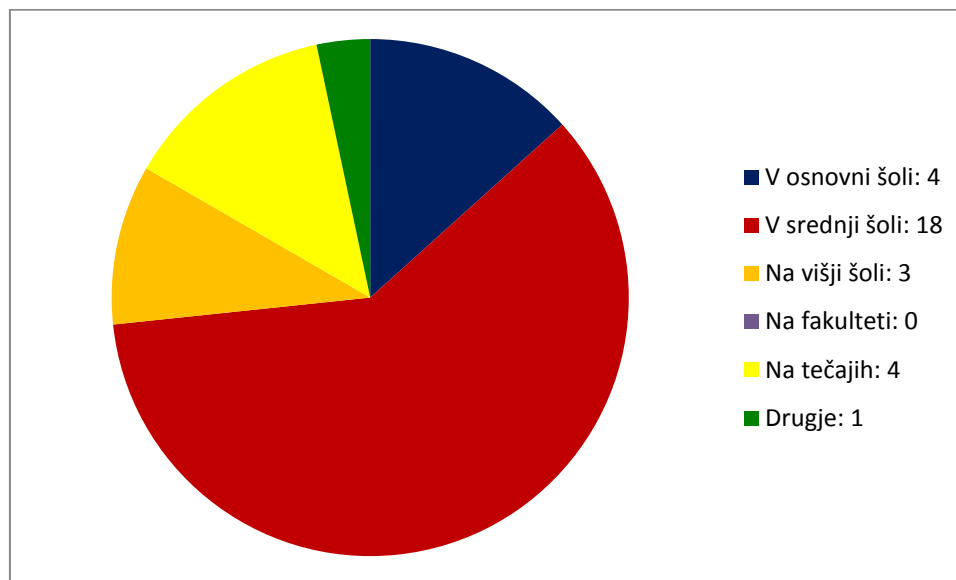

Tabela 11: Kje ste se učili nemščine, če ste se je?

5. Vam je narečje pomagalo pri učenju nemščine?

14 od tistih, ki so se učili nemščino, jih je odgovorilo z da, 6 pa z ne.

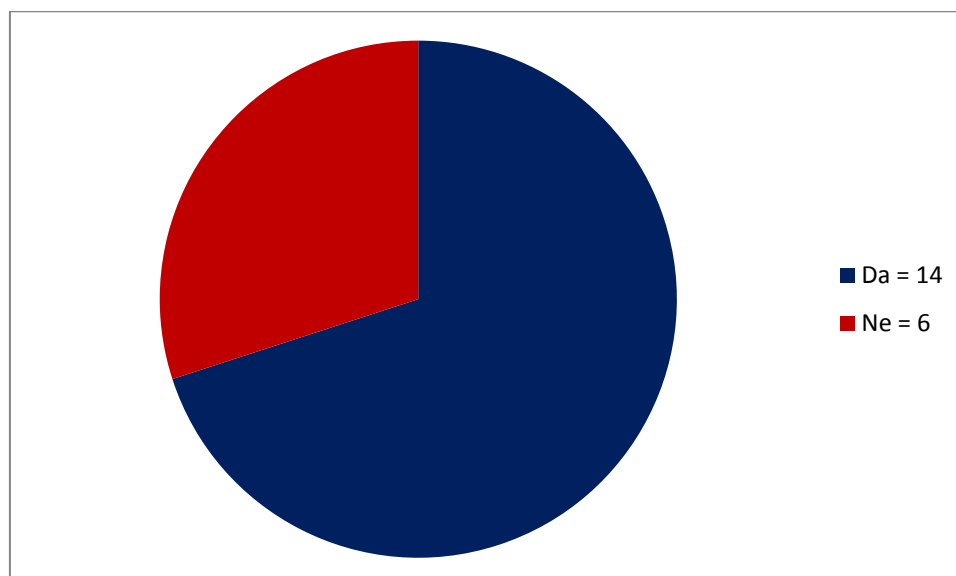

Tabela 12: Vam je narečje pomagalo pri učenju nemščine?

3.3 Besede, ki jih je poznalo najmanj anketirancev

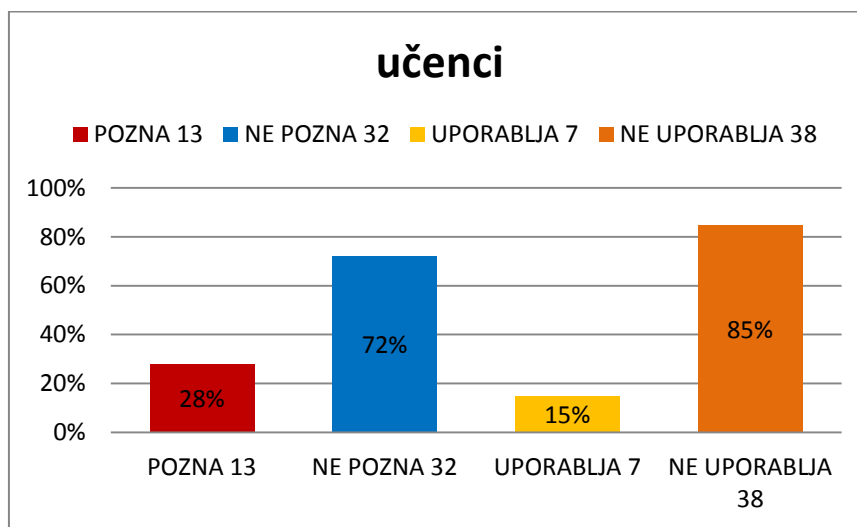
3.3.1 MUŠTER = vzorec

Označen pomen v SSKJ:

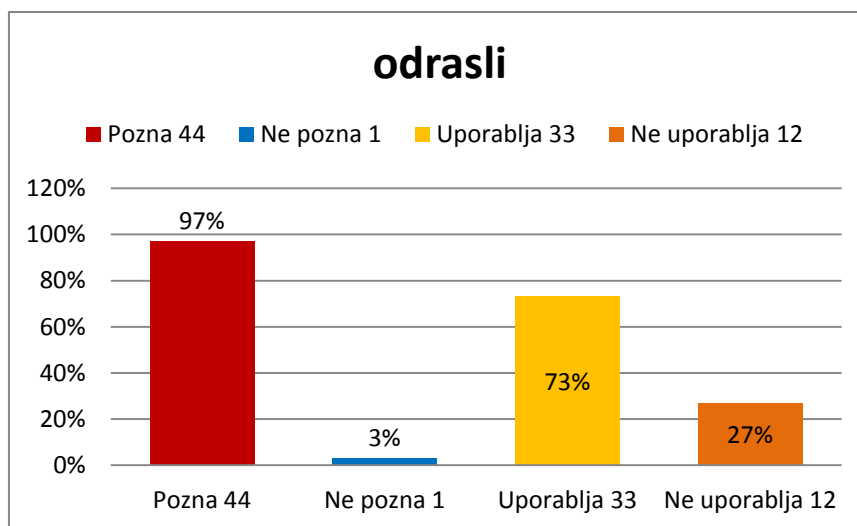
vzórec -rca m (ō) 1. stvar, katere lastnosti, značilnosti se posnemajo, upoštevajo kot merilo.

V nemščini: **das Muster**

Besede *mušter* z enakim pomenom nisem našla v **Slovenskem etimološkem slovarju**, zato je zapisan le označen pomen v SSKJ.

Stolpični diagram 1: Učenci - *mušter*

Stolpični diagram 2: Odrasli – *mušter*

Le slaba tretjina (28 %) učencev še pozna besedo *mušter*, medtem ko kar 97 % odraslih pozna to besedo. Mušter uporablja le 15 % otrok in 73 % odraslih.

3.3.2 KRISPAN = božično drevesce

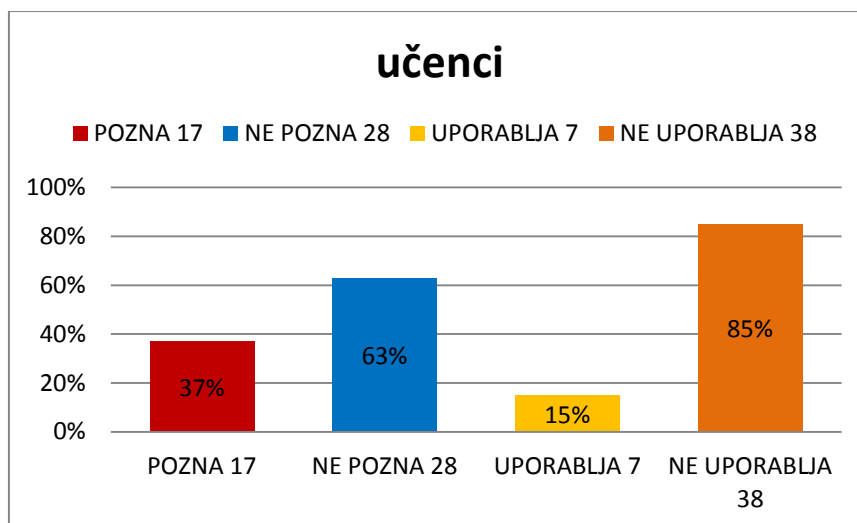
Označen pomen v **SSKJ**:

božičen -čna -o prid. (i) nanašajoč se na božič.

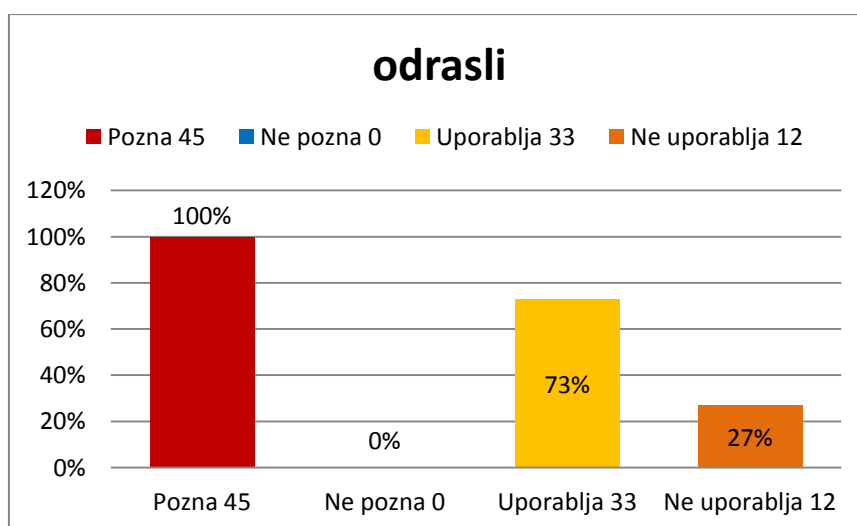
drevésce -a s (ê) manjšalnica od drevo.

V nemščini: **der Christbaum**

Besede *krispan* z enakim pomenom nisem našla v **Slovenskem etimološkem slovarju**, zato je zapisan le označen pomen v SSKJ.

Stolpični diagram 3: Učenci - *krispan*

Stolpični diagram 4: Odrasli – *krispan*

Besedo *krispan* pozna 37 % učencev in kar vsi odrasli. To narečno besedo uporablja le 15% šolarjev in kar 73 % reče *krispan* namesto božična jelka.

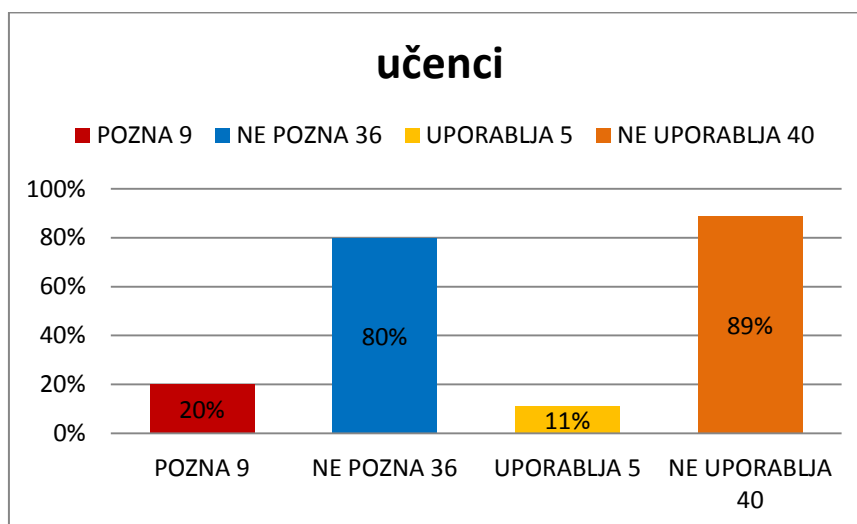
3.3.3 PRIF = pismo

Označen pomen v **SSKJ**:

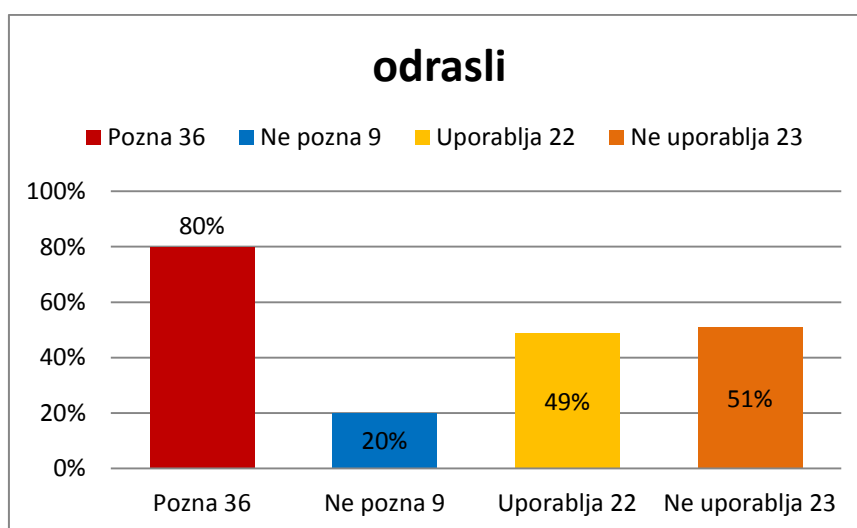
písmo -a s (i) 1. ovojnica z listom papirja za navadno daljša sporočila po pošti.

V nemščini: **der Brief**

Besede *prif* z enakim pomenom nisem našla v *Slovenskem etimološkem slovarju*, zato je zapisan le označen pomen v SSKJ.

Stolpični diagram 5: Učenci - *prif*

Stolpični diagram 6: Odrasli – *prif*

Ugotovila sem, da besedo *prif* pozna le 20 % učencev in kar 80 % odraslih anketirancev. To besedo uporablja 49 % odraslih in le 11 % otrok. Se pravi, če poznamo besedo, ni nujno, da jo tudi uporabljamo. Ker je beseda pismo splošno razširjena, se narečna beseda *prif* vedno manj uporablja tudi med starejšimi.

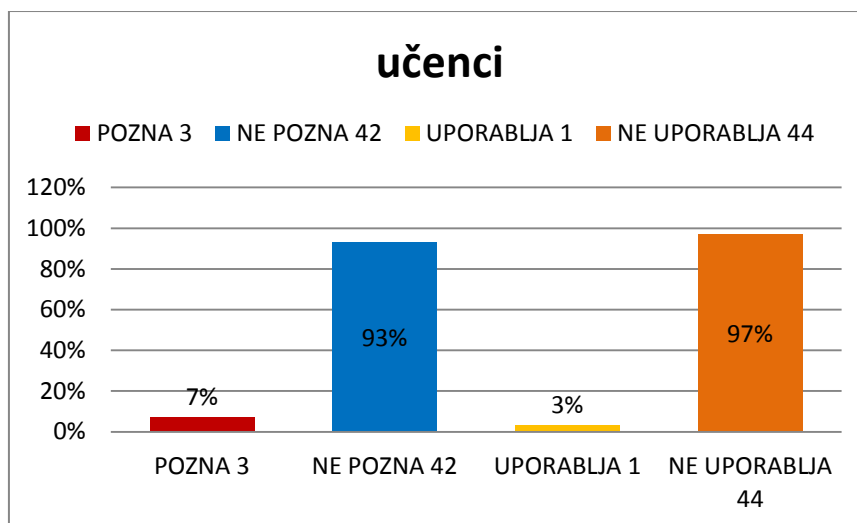
3.3.4 AJFERZIHTIH = ljubosumen

Označen pomen v SSKJ:

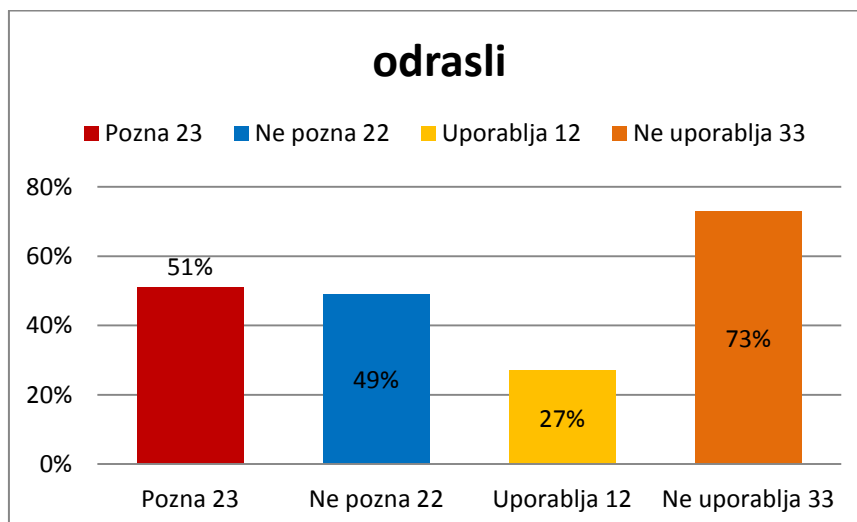
ljubosúmen -mna -o prid. (ú û) 1. ki čuti bojazen, da bi izgubil ljubezen, naklonjenost kake osebe.

V nemščini: **eifersüchtig**

Besede ajferzihtih z enakim pomenom nisem našla v **Slovenskem etimološkem slovarju**, zato je zapisan le označen pomen v SSKJ.

Stolpični diagram 7: Učenci - *ajferzihtih*

Stolpični diagram 8: Odrasli - *ajferzihtih*

Ajferzihtih je beseda, ki je manj poznana tako med starejšo kot med mlajšo generacijo, saj to narečno besedo pozna le 7 % učencev in 51 % odraslih. Ker germanizem pozna manj ljudi, je tudi uporaba tega izraza manjša, in sicer to besedo uporablja le en učenec (3 %) in 12 odraslih (27 %).

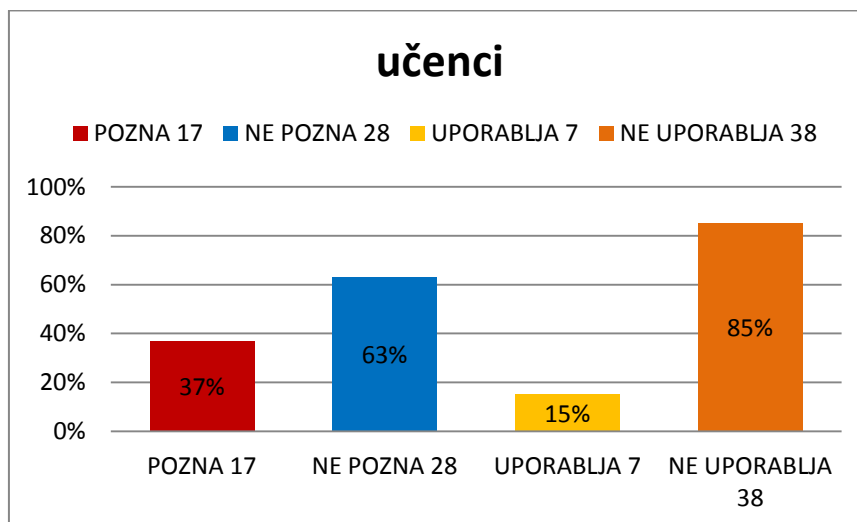
3.3.5 ARCNIJA = zdravilo

Označen pomen v **SSKJ**:

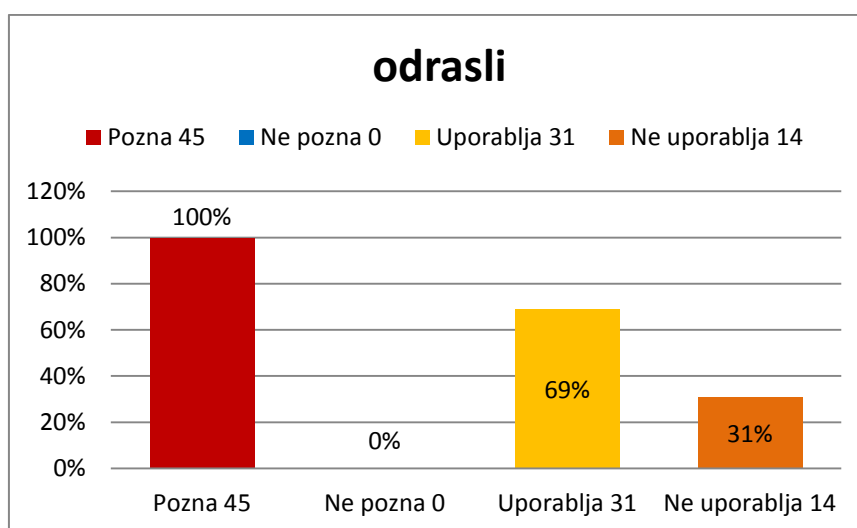
zdravilo -a s (i) snov, ki v določeni količini in na določen način preprečuje, zdravi bolezen

V nemščini: **die Arznei**

Besede *arcnija* z enakim pomenom nisem našla v **Slovenskem etimološkem slovarju**, zato je zapisan le označen pomen v SSKJ.

Stolpični diagram 9: Učenci - *arcnije*

Stolpični diagram 10: Odrasli – *arcnije*

Zaznala sem, da izraz *arcnije* poznajo vsi odrasli (100 %) in le 37 % otrok. Besedo uporablja 15 % mlajših in 69 % starejših. To pomeni, da se sama beseda med starejšo generacijo še pozna, vendar manj uporablja. Otroci besede niti ne poznajo tako zelo, zato je posledično tudi uporaba samega izraza manjša.

3.4 Besede, ki jih je poznalo največ anketirancev

3.4.1 ŠTANGA = drog

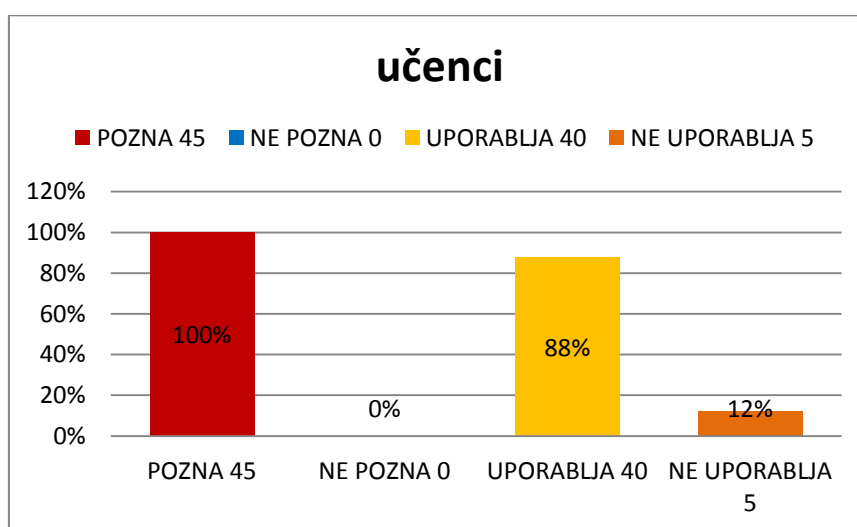
Označen pomen v **SSKJ**:

dróg -a m, mn. drogóvi in drógi (ô) 1. dolg, raven, v prerezu navadno okrogel predmet, ki se rabi kot nosilec, opornik, orodje.

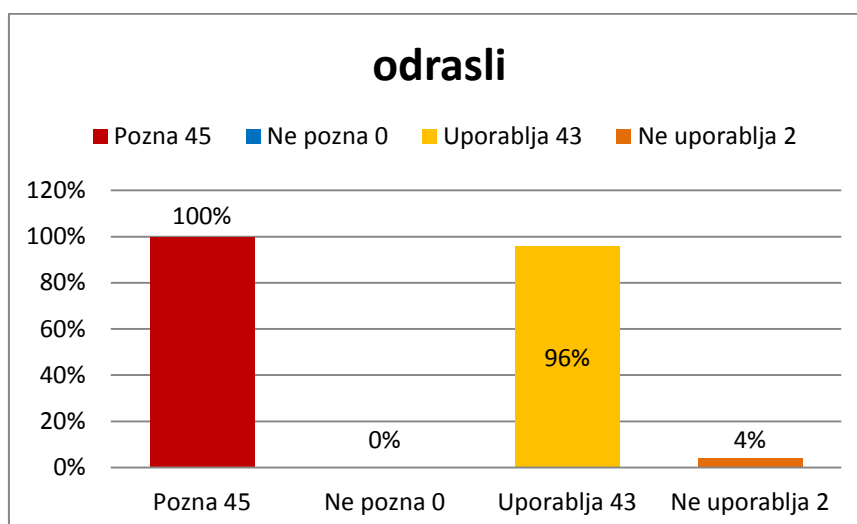
V nemščini: **die Stange**

Označen pomen v **Slovenskem etimološkem slovarju**:

Prevzeto iz nem. Stange 'drog', kar se je kakor stnord. stōng razvilo iz pgerm. *stangō 'drog', izpeljanke iz pgerm. *stengan 'bosti'. To se ohranja v stnord. stinga, stvnem. stingen in je dalje sorodno z lat. instīgāre 'gnati, spodbosti, dražiti' (KI, 695).

Stolpični diagram 11: Učenci - štanga

Stolpični diagram 12: Odrasli - štanga

Narečni izraz *štanga* pa je tako med učenci kot med odraslimi zelo znan, saj so to besedo prepoznali prav vsi. Izraz uporablja 88 % otrok in 96 % starejših.

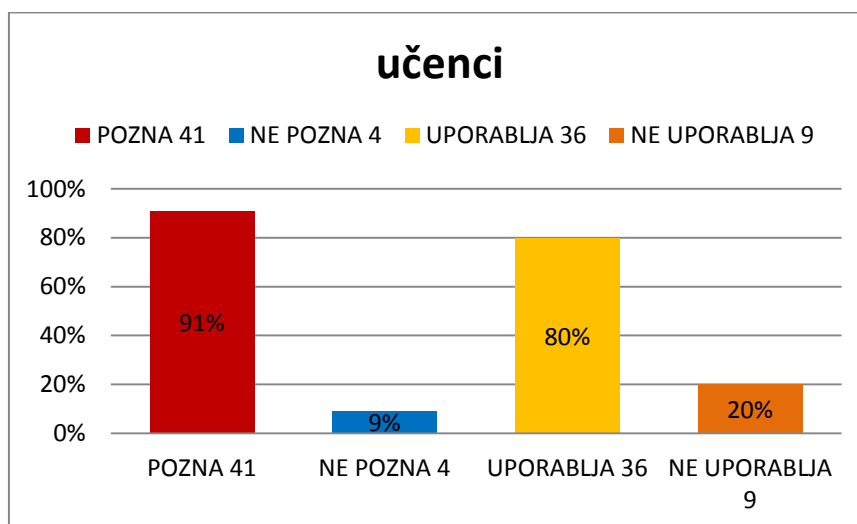
3.4.2 ŠNICL = zrezek

Označen pomen v **SSKJ**:

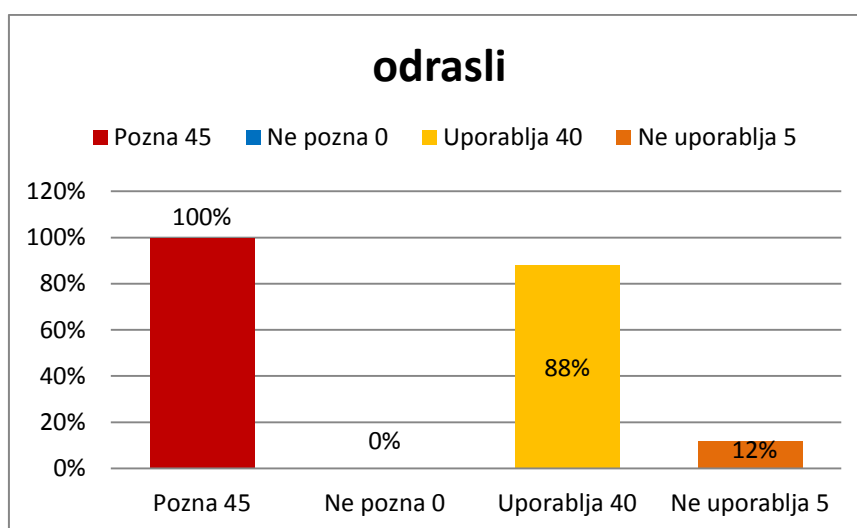
zrézek -zka m (ê) 1. rezina mesa, ki se speče navadno na vroči maščobi

V nemščini: **das Schnitzel**

Besede *šnicl* z enakim pomenom nisem našla v **Slovenskem etimološkem slovarju**, zato je zapisan le označen pomen v SSKJ.

Stolpični diagram 13: Učenci - *šnicl*

Stolpični diagram 14: Odrasli - *šnicl*

Tudi beseda *šnicl* je precej znana med obema generacijama, saj besedo pozna kar 91 % otrok in vsi odrasli (100 %). Besedo uporablja 80 % otrok in 88 % odraslih.

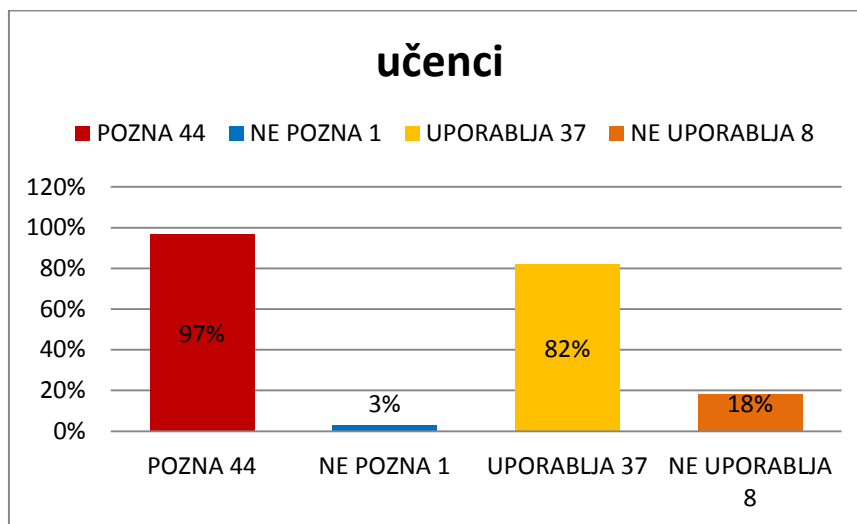
3.4.3 PIR = pivo

Označen pomen v **SSKJ**:

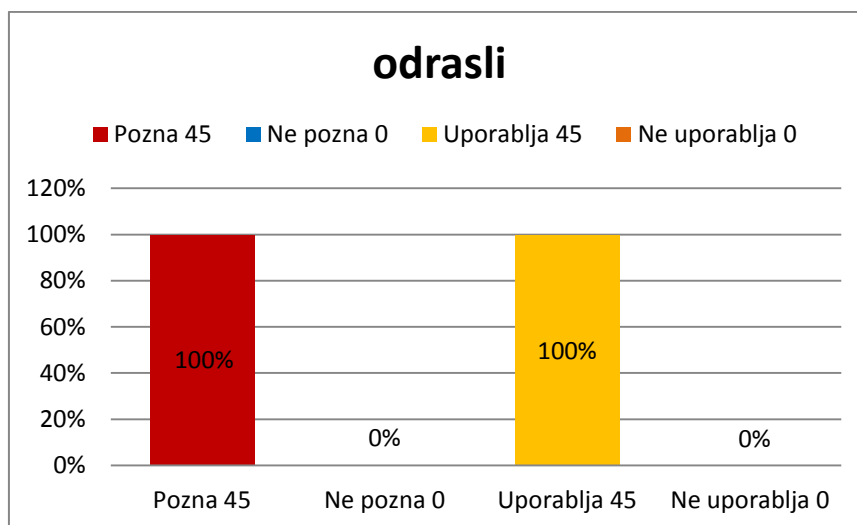
pívo -a s (i) alkoholna pijača iz slada, hmelja, vode in kvasa.

V nemščini: **das Bier**

Besede *pir* z enakim pomenom nisem našla v **Slovenskem etimološkem slovarju**, zato je zapisan le označen pomen v SSKJ.

Stolpični diagram 15: Učenci - *pir*

Stolpični diagram 16: Odrasli - *pir*

Odrasli so, ko gre za besedo *pir*, pravi strokovnjaki. 100 % starejših pozna in uporablja ta narečni izraz, ki je prevzet iz nemščine. Tudi otroci ne zaostajajo, saj besede ne pozna le en šolar (3 %). Tega izraza pa ne uporablja kar 18 % učencev.

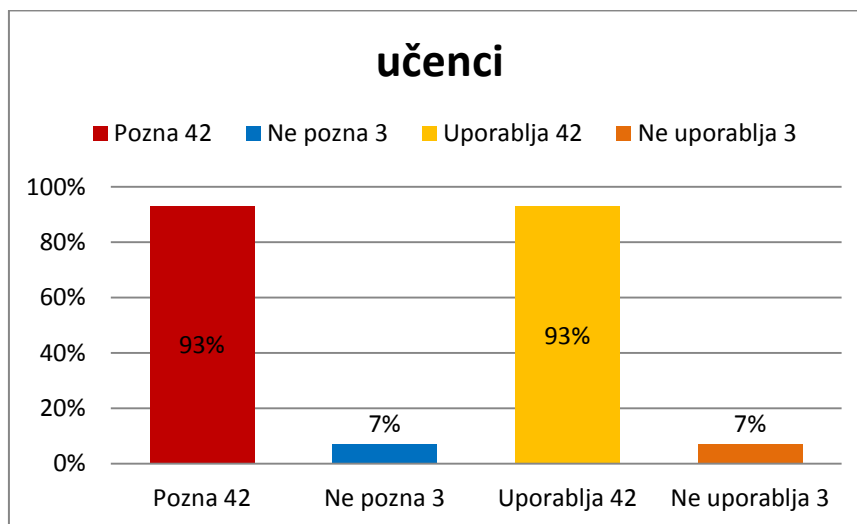
3.4.4 ŠTRUDL = zavitek

Označen pomen v **SSKJ**:

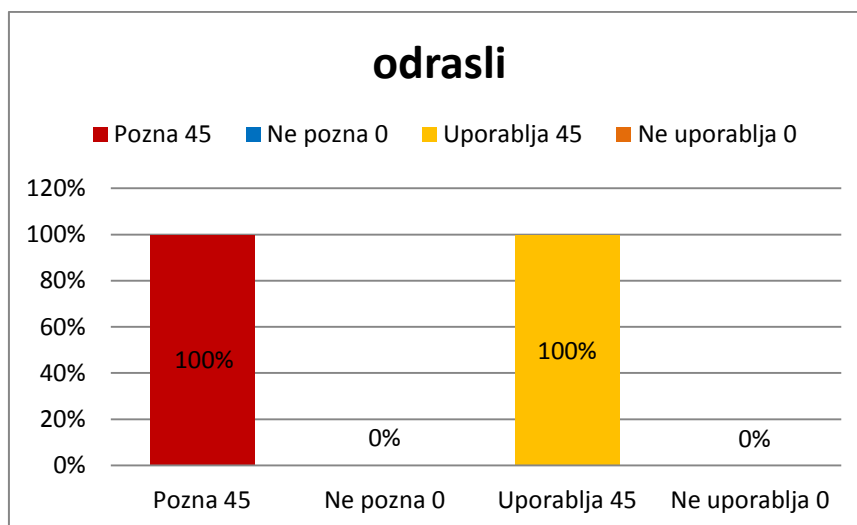
zavitek -tka m (ī) pecivo iz vlečenega testa z različnimi nadevi.

V nemščini: **der Strudel**

Besede *štrudl* z enakim pomenom nisem našla v **Slovenskem etimološkem slovarju**, zato je zapisan le označen pomen v SSKJ.

Stolpični diagram 17: Učenci - *štrudl*

Stolpični diagram 18: Odrasli - *štrudl*

Besedo *štrudl* poznaja in uporablja 100 % odraslih, torej vsi anketiranci. 93 % otrok pozna ta izraz in 93 % uporablja narečni izraz za zavitek kot jed.

3.4.5 NUDLČ = rezanec

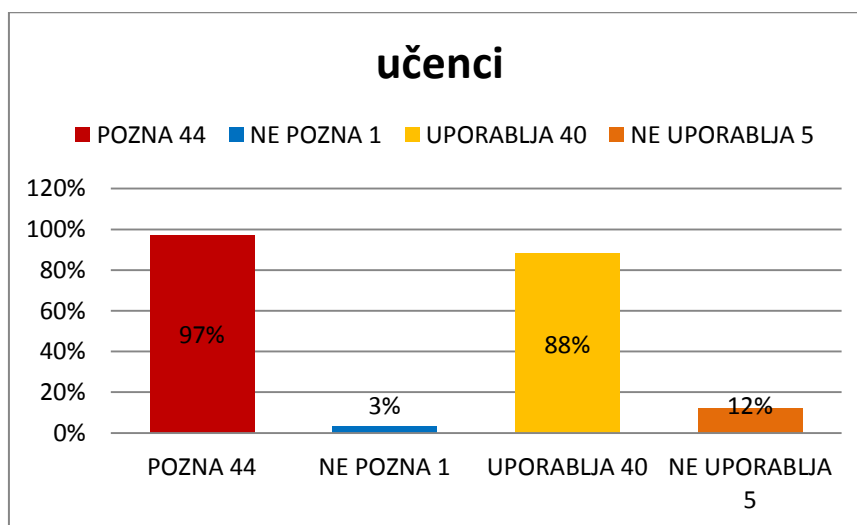
Označen pomen v **SSKJ**:

rezanec -nca m (ê) 1. nav. mn. izdelek za zakuho iz rezančnega testa v obliki krajših trakov

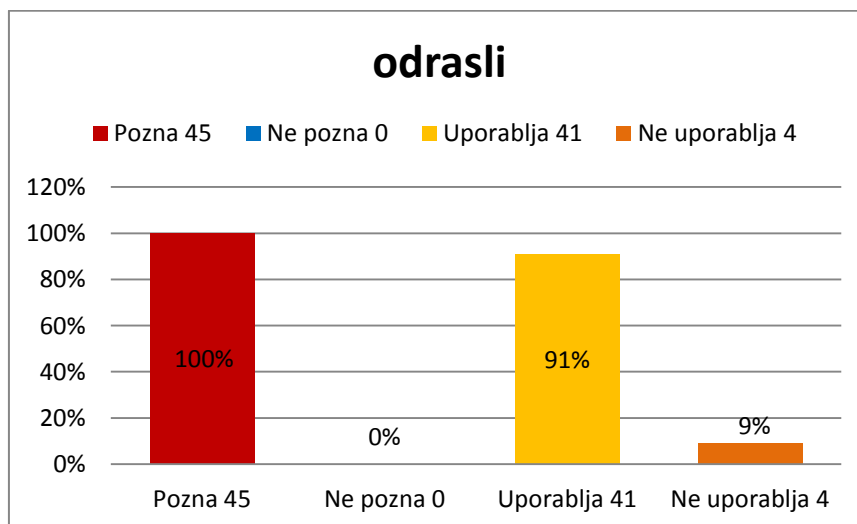
V nemščini: **die Nudel**

Označen pomen v **Slovenskem etimološkem slovarju**:

Prevzeto iz nem. Nudel, kar se je domnevno prek Knudel razvilo iz Knödel 'cmok' (KI, 509), o čemer glej dalje knédelj. Po drugi domnevi naj bi bilo nem. Nudel prevzeto iz latinske besede menudli, znane ob Gardskem jezeru, ki naj bi se razvila iz lat. minūtulus 'majhen, majčken' (Pf, 934).

Stolpični diagram 19: Učenci - *nudlč*

Stolpični diagram 20: Odrasli - *nudlč*

Izraz *nudlč* pozna 100 % starejših in ne veliko manj otrok (97 %). Uporablja ga 91% odraslih in 88 % pripadnikov mlajše generacije. Torej pri teh rezultatih niti ni tako velike razlike.

3.5 Potrditev hipotez

3.5.1 Hipoteza 1

Predvidevam, da mlajša generacija pozna manj narečnih besed kot starejša.

Ugotovila sem, da mlajši malo zaostajajo v znanju narečja. Nekatere besede in izrazi so jim bližji kot drugi, torej da jih razumejo in vedo, kaj pomenijo. Nekateri pa jim niso tako blizu, npr. ajferzihtih (izraz so poznali le trije učenci). To me je privedlo do spoznanja, da je ta hipoteza potrjena.

3.5.2 Hipoteza 2

Predvidevam, da starejša generacija bolje pozna narečno besedje.

Med pisanjem te naloge sem spoznala, da starejši zares bolje poznajo narečne izraze, prenesene iz nemščine. Tako je ta hipoteza potrjena in še kako drži, saj so nekatere besede poznali kar vsi odrasli, medtem ko je enako besedo poznalo veliko manj učencev.

3.5.3 Hipoteza 3

Predvidevam, da je znanje narečja starejšim pomagalo pri učenju nemščine.

Hipoteza je resnična le delno. 14 odraslim je narečje pomagalo pri učenju nemščine, kar 6 odraslim pa ne. Takšnih rezultatov nisem pričakovala niti sama in sem kar dvakrat pregledala ter preverila rezultate ankete, ker sem bila prepričana, da bo več starejših odgovorilo z da, saj meni narečje zelo pomaga. Vendar smo vsi ljudje različni in imamo vsak svoje mnenje.

3.5.4 Hipoteza 4

Predvidevam, da učencem, ki obiskujejo nemščino, pri učenju tega jezika pomagajo narečne besede.

20 od 21 otrok je na vprašanje, če jim znanje narečja pomaga pri učenju nemščine, odgovorilo z da. Le en je odgovoril z ne. Se pravi, da je ta hipoteza potrjena. Dejstvo, da si v prednosti pri učenju nemščine, če obvladaš narečje, drži.

Čeprav rezultati niso tako izraziti, kot sem pričakovala.

4. ZAKLJUČEK

V teoretičnem delu sem povzela, zakaj je narečje za nas tako pomembno, zakaj ga je potrebno ohranjati, kako ga lahko in ga ohranjamo. Navedla pa sem tudi, kaj so germanizmi in kako so se znašli v narečju oz. vsakdanji govorici Podgorčanov. Empirični del je v celoti namenjen anketi. Razložila sem nekaj besed in njihovo pogostost uporabe ter nazorno predstavila odgovore vseh anketirancev.

Skozi proces pisanja raziskovalne naloge sem se vedno bolj zavedala, da mlajša generacija slabše pozna in uporablja narečne besede. Mislim si, da se mladi niti ne zavedamo, kako pomemben je jezik za našo kulturo, saj nam omogoča, da se izražamo po svoje. V malo drugačnem jeziku in drugače od drugih. Vedno se bomo ločili Gorenjci, Korošci in Ljubljančani, ker vsak izmed nas govori malo drugače. Naglas tu, naglas tam. Tu dodamo glas, tu glasu ne izgovorimo. To se pozna tudi, če primerjamo dve vasi. Na primer, v neki drugi vasi rečejo *nudelj*, v naši vasi pa *nudlč*. Ne zavedamo se, da lahko narečje izumre oz. se pozabi, saj ga jemljemo za samoumevnega. Bojim se, da ta generacija narečni jezik še pozna dokaj dobro, a naslednja ga bo manj in naslednja še manj. Tako se lahko zgodi, da se narečni izrazi pozabijo. Ko pa se narečje izgubi, ga ne moremo obnoviti, saj je nezamenljivo.

Čeprav rezultati niso tako izraziti, kot sem sprva pričakovala, je moč opaziti, kar velik upad pri uporabi nekaterih narečnih besed. Nekaj besed je takšnih, da jih prepoznajo vsi učenci, nekaj pa takšnih, da jih prepozna redkokateri otrok. Starejša generacija ne prepozna le redkih besed. Obstaja verjetnost, da se bo to znanje čez nekaj generacij pozabilo in se bo na takšen način narečje izgubilo, vendar si tega nihče od nas ne sme želeli.

5. Viri in literatura

BENKO, Anja. 2016. *Narečna bera - prvi slovenski interaktivni spletni narečni slovar*.

Pridobljeno dne 11.3.2017 s spletne strani: <http://www.narecna-bera.si/>.

GRŽAN, Karel. 2016. *Značajska narečna barvitost slovenskega človeka*. V *Rojena v narečje: akademikinji prof. dr. Zinki Zorko ob 80-letnici*, Maribor, Filozofska fakulteta, str. 67.

LOGAR, Tine. 1976. *Slovenska narečja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

PAVLIHA, Boris. 2009. *Zgodovina na maturi 2010*. Prenovljena izd. Kamnik: Ico, str. 55.

PONS. Spletni slovar. Pridobljeno 12.3.2017 s spletne strani: <http://sl.pons.com/prevod>.

SLOVENSKI etimološki slovar (online) Pridobljeno 11.3.2017 s spletne strani:

<http://www.fran.si/193/marko-snoj-slovenski-etimoloski-slovar>.

SLOVENSKI pravopis, 2001. Jože Toporišič. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. Ljubljana: Mladinska knjiga.

SNOJ, Marko. 1959. *Slovenski etimološki slovar*. 2. Pregledana in dopolnjena izd. Ljubljana: Modrijan, 2003. str. 24.

STRAMLJIČ Breznik, 2004. *Germanizmi v zahodnem slovenskogoriškem podnarečju*, str. 332. Pridobljeno 11.3.2017 s spletne strani:

https://www.google.si/search?q=germanizmi+v+zahodnem+slovenskogori%C5%A1k+em+nare%C4%8Dju&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&qws_rd=cr&ei=OWHFWPLoGoHAUoLhvcAH.

TOPORIŠIČ, Jože. 1992. *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 47.

TOPORIŠIČ, Jože. 2000. *Slovenska slovnica*. Maribor : Obzorja, str. 15 in 24.

TRSTENJAK, Anton. 1989. *Skozi prizmo besede*. Ljubljana: Slovenska matica, str. 26- 27.

ZORKO, Zinka. *Prof. dr. Zinka Zorko, jezikoslovka*, 9.marec 2016, (radijski posnetek).

Pridobljeno 11.3.2017 s spletne strani: <http://4d.rtv slo.si/arhiv/zinka%20zorko>.

ZORKO, Zinka. *V narečje sem se rodila*. (televizijski posnetek). Objavljen na RTV Slo 1, 18.10.2015, v oddaji Sledi. Pridobljeno 11.3.2017 s spletne strani:

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/sledi/174365883>.

6. PRILOGE

ANKETA (odrasli)

Sem Jasmina Andrejc, učenka 7. razreda Osnovne šole Podgorje in sodelujem pri gibanju Mladi raziskovalci Koroške. Odločila sem se, da bom raziskovala pogostost in uporabo nemških sposojenk oz. germanizmov v narečju.

Že vnaprej pa se vam iskreno zahvaljujem za sodelovanje in pomoč.

Prosim, označite, v katero starostno skupino spadate.

18-30	31 - 62	63 in več
--------------	----------------	------------------

Spol: **Ž** **M**

1. Ali uporabljate narečne izraze, ki izvirajo iz nemščine?

- a) Da.
- b) Ne.

2. Kako pogosto jih uporabljate?

- a) Zelo pogosto.
- b) Redko.
- c) Nikoli.

3. Ste se kdaj učili nemščine?

- a) Da.
- b) Ne.

4. Kje ste se učili nemščine, če ste se je? Označite z **X**.

Nemščino sem se učil/a:

		DA	NE
1.	v osnovni šoli		
2.	v srednji šoli		
3.	na višji šoli		
4.	na fakulteti		
5.	na tečajih		
6.	drugje		

5. Vam je narečje pomagalo pri učenju nemščine?

- a) Da.

b) Ne.

6. Ali razumete pomen teh besed in jih uporabljate? Označite z **X** v **ustreznem stolpcu**.

	Poznam		Uporabljam	
	DA	NE	DA	NE
1. mušter				
2. kinderpet				
3. šajbnbriserji				
4. antuh				
5. gas				
6. krispan				
7. štekdoza				
8. štanga				
9. peglajzl				
10. šnicl				
11. putr				
12. pir				
13. pucati				
14. pavr				
15. prif				
16. podnpiršna				
17. kaput				
18. štrudl				
19. ajferzihtih				
20. premzati				
21. pleh				

	Poznam		Uporabljam	
	DA	NE	DA	NE
22. nudlč				
23. arcnija				
24. žnitloh				
25. vaservaga				
26. merkat				
27. glih				
28. štima				
29. podn				
30. zic				

Najlepša hvala za sodelovanje pri anketi!

ANKETA (učenci)

Sem Jasmina Andrejc, učenka 7. razreda Osnovne šole Podgorje in sodelujem pri gibanju Mladi raziskovalci Koroške. Odločila sem se, da bom raziskovala pogostost in uporabo nemških sposojenk oz. germanizmov v narečju.

Že vnaprej pa se vam iskreno zahvaljujem za sodelovanje in pomoč.

Razred: _____

Spol: **Ž** **M**

1. Ali uporabljaš narečne izraze, ki izvirajo iz nemščine?
 - a) Da.
 - b) Ne.

2. Kako pogosto jih uporabljaš?
 - a) Zelo pogosto.
 - b) Redko.
 - c) Nikoli.

3. Se v šoli učiš nemščino?
 - a) Da.
 - b) Ne.

4. Kako dolgo se že učiš nemščino, če se je?
 - a) Eno leto.
 - b) Dve leti.
 - c) Več let.
 - d) _____

5. Ti je znanje narečja pomagalo pri učenju nemščine?
 - a) Da.
 - b) Ne.

6. Ali razumeš pomen spodnjih besed in jih uporabljaš? Označi z **X v ustreznem stolpcu.**

	Poznam		Uporabljam	
	DA	NE	DA	NE
1. mušter				
2. kinderpet				
3. šajbnbriserji				
4. gas				
5. krispan				
6. antuh				

Poznam

Uporabljam

	DA	NE	DA	NE
7. štekdoza				
8. štanga				
9. peglajzl				
10. šnicl				
11. putr				
12. pir				
13. pucati				
14. pavr				
15. prif				
16. podnpiršna				
17. kaput				
18. štrudl				
19. ajferzihtih				
20. premzati				
21. pleh				
22. nudlč				
23. arcnija				
24. žnitloh				
25. vaservaga				
26. merkat				
27. glih				
28. štima				
29. podn				
30. zic				

Najlepša hvala za sodelovanje pri anketi!